

i Osipanja
i noćne Ravnoteže
želi da istruhne
i da Smrti ne ostane ništa.
Ili (u pjesmi Šta od mene traži gospođa

Elvira Jonsson):

Ustajem od stola i pisaće mašine
hoću svoju isprepadanu dušu da izvedem u
šetnju

i da sredim Utiske
i da poredam pravilno Slike
i da se još jednom dogovorim s
Ravnatežom

i sa Simetrijom
i sa tamnim Osipanjem
neka me ne diraju
dok se dobro ne razbudim.

Premda se to stihovima prečesto implicira, a – uz kišu u Švedskoj – smrt je dominantan motiv u knjizi, ovo je toliko dobra Barakovićeva knjiga da se ne bi trebala shvatiti kao autorov testament. Dostignutim kvalitetom, ona, jednostavno, obavezuje ovoga pjesnika da se ne okani novih pjesama. Uz to, Baraković je u posljednje vrijeme veoma aktivan u glasilima bošnjačke dijaspore. Posebno se usmjerio na obrađivanje tema iz islama. To su vrlo zanimljivi tekstovi. I toliko pisani iz dubine duše da bi to, naprosto, moglo naći odraz i u njegovim novim pjesmama. Komponenta takve duhovnosti nije zastupljena u ovoj knjizi, pa bi time pisac mogao otvoriti nove prostore u gonetanju problema vlastite otuđenosti na otuđenom Sjeveru. Ne nazire li se to već možda u pjesmi pri kraju knjige Stvari koje nas okružuju, gdje su opet dominantni pojmovi ravnoteže i simetrije, ali ovdje i drukčije postavljeni:

Sve je od Nečaga Sazdano
i Napravljeno
i sve je Ravnotežom
i sve je Simetrijom ukrašeno
Velika i neprolazna moja Ljubavi.

Pjesme su razvrstane u četiri poglavlja: Možda, Jednom, Sve se to događa u krugu i Stockholm iznutra. Ima ih 40 ili, zapravo, 80, računajući i prijevode s bosanskoga jezika na švedski, a to su, naravno, iste i sasvim drukčije pjesme.

Isnam TALJIĆ

TRI SNA O ALADŽI DŽAMIJI

Mirsad Sinanović: San Hasana Nazira, Conectum, Sarajevo, 2005.

U književnom, pa i svakom drugom stvaralaštvu izbor teme je sam po sebi preduslov uspjeha na putu stvaralačkog istrajavanja. Ipak, iskustvo je pokazalo i drugu stranu takvog izazova – i najbolji izbor je znao biti nesretno potrošen, a pisac je bivao poražen u nemoći da odgovori izazovu teme. Ovaj roman na samom početku nagovještava da se ovo drugo nije moglo dogoditi Mirsadu Sinanoviću, koji je i mjestom rođenja i višegodišnjim istrajnim radom emotivnom vrpcom bio vezan za fočansku Aladžu. Ono što je (od)živjelo u njegovom biću, od djetinjstva do zrelog životnog doba, pretočeno je u riječi izravno iz duše i srca, pa tek onda iz nauma. Nakon romana Žrtvovanje vuku, čitaocima je ponudio umnogome drukčije štivo po književnom naboju, mada se centralnim mjestom događaja ponovo zadržava u rodnom, fočanskom kraju.

Sinanović je pisac koji vjeruje u ono što piše. U čistoj vjerskoj spoznaji kako Sudnji dan nosi sa sobom čist račun, kako je sve što je stvoreno ljudskim umom neminovna prolaznost, on nam nudi romanopis koji su ispisali čista pobožnost, osebujni talent (koji sam po sebi nameće vlastitu originalnost), iskustvo i ljubav prema pisanoj riječi, pa tek onda ono bez čega ovo djelo ne bilo uspješno – dobro poznavanje povijesnih detalja s ciljem rasvjetljavanja života i djela Hasana Nazira Čelebija.

Pomni čitač ovog Sinanovićevog romana, u kome je san centralna osnova, a mudra i odabrana riječ čvrsta i neraskidiva potka, uvjerit će se da pisac nije koristio ustaljenu shemu pisanja romana. Tek kada se iščita cijelo djelo, svaka misao, poput kamena na Aladži džamiji, liježe na svoje mjesto. U tom mozaiku i skladu ljepote, sve mora biti tamo gdje treba biti. Kao što najveći učitelj i neimar Kodža Mimar Sinan nije mogao poslati u Hotču dundera da gradi džamiju, koju je u snu vidio kao i Hasan prije

nego što je postala stvarnost, već najboljeg među najboljim Ramadan-agu, tako je i pisac birao i koristio najbolji materijal za gradnju ovog čvrstog djela, koje je u simetriji sa ljepotom i lahkoćom. Radnja se događa u širokom vremenskom razdoblju i prostoru, od Hotče do Carigrada i nazad – do Hotče i Budima, ali uvijek u dosluhu sa istinom kako je “dug put od zamisli do džamije”.

Putovanje kroz ovodunjalučki život je sudbina svih nas, pa i Hasana Nazira. Njega sejmeni odvođe u Carigrad na poziv Asije, haremske miljenice Sulejmana Silnog. Tamo će stići pod opuzbom da je “uzimao akče iz carske hazne” te da je tako sagradio džamiju. Glava će mu ostati na ramenu zahvaljujući Allahovoj milosti i velikom učitelju Mimar, koji nije krio radost što je Hasan po njegovom nacrtu sagradio džamiju u Hotči “od blaga koje mu je dao Silni nakon silnih pohoda”.

Susret sa graditeljem većim od sebe, Hasan će doživjeti kao rijetku nagradu u “budnom snu”, kako je nazivao ovodunjalučki život, uvjeren da su dobra djela jedini spas na Sudnjem danu.

U borbi zla i dobra, glavni Sinanovićev junak je uvijek na strani dobra, preživljavajući zlo oko sebe na način istinskog vjernika, tražeći mir i snagu u molitvama.

On kazuje: “Dok je ovako, ja se ne mirim sa ovim što vidim i čujem, pa šta bude sa mnom u ‘budnom snu’. Draže mi je kabursko ispitivanje od vatre u kojoj gorim i kopnim, a tamo ćemo zamijeniti mjesta. Ovi što ovdje potpiruju vatru, a njih je mnogo, u Džehennemu će do Sudnjeg dana biti na vatri. Sve će se okrenuti...”

Između odlaska iz Carigrada i ponovnog povratka, kad će ga carska porta postaviti za defterdara u Budimu, što je prihvatio više kao kaznu negoli nagradu, Sinanovićev roman, pisan u prvom licu jednine, vri od života sporednih ili pratećih likova.

Zasigurno, lik Misirbabe će plijeniti posebnu pažnju čitalaca.

Pisac umješno oslikava kako fizičku pojavu, tako i unutarnje stanje dobroćudnog hanskog momka Emira, čije pravo ime će ljudi zaboraviti samo zato što mu je sudbina uskratila da ima bradu i brkove. U priči o Misirbabi, koja je neraskidivo vezana za “živo tkivo” romana,

pisac nam nudi “ljubavnu dramu” sa zapletom i raspletom, kakve rijetko možemo sresti u literaturi.

Ljepotica Emina, koja je sušta suprotnost grješno lijepe Iblisove kćerke Asije, samo jednim pogledom osvaja Misirbabino srce. Ljubav se pretvara u požar, ali vatru će odnekad, naprasno, ugasiti naoružane haramlije. Lijepa Emina će zapasti u ropstvo, a dobroćudni Emir će se razboljeti od strašne bolesti koju sobom donosi nesretna ljubav. Do Misirbabinog izlječenja, pisac nas provodi kroz čudesnu moć hodže Ismaila, koji, istjerivanjem džina iz tijela, “liječi duše kod ljudi”.

Postoje i dugi likovi, koji zajedno sa događajima u romanu, zavređuju posebnu pažnju i studiozniji osvrt. Po snazi, jezgrovitosti misli, uz zdravu poruku i pouku, nezaobilazni su dijalozi, čineći svaki za sebe noseće stubove, ali zasigurno, svemu je temelj – san!

U romanu, kako je i naslovljen, san Hasana Nazira se manifestira u tri oblika. Kako vjernici, koji vjeruju u ahiretski život, kakav je Sinanovićev glavni junak, imaju jedan san više od nevjernika, pomni iščitač će lahko uočiti ovakvu spoznaju. Budni san je, reći će više puta pisac, ovodunjalučki život. Ispred širom otvorenih očiju, događa mu se više ružno, negoli ljepo, više tegobno, negoli lahko za dušu. Molitva će ga uspravljati kada posustaje. Drugi Hasanov san je onaj u kome čuje i vidi sina Ibrahima, koji je legao u očev kabur. Glas koji čuje iz turbeta koje je sagradio za sebe, ali nije mu bio suđen, jednako ga uspravlja, ali više i duže, sa molitvom i vjerom u ponovni ahiretski susret. Drugi san je uvijek prije prvog u Hasanovoj ljubavi prema sinu i džamiji. Sin Ibrahim je Hasanovo srce u kaburu, a džamija je, sa “munarom koja para nebo”, u duši i očima Hasanovim. Ta ljubav je nerazdvojiva cjelina. Pa, ipak, treći san, koji je ispred prvog i drugog, a koji stiže u zikru, na postekiji, u iskrenoj molitvi prema Allahu, dž.š., nemjerljiv je. On je iznad svega i prije svega. Bez dvojbe, ljubav prema Bogu je glavna snaga Hasana Nazira Čelebija.

Vrijednost romana, uz sve spomenute spoznaje, jest Sinanovićevo umijeće da se uzdigne iznad vremena i prostora i da svoje djelo završi tako kako ga je trebalo završiti.

Piscu se, jednostavno, nije moglo dogoditi da ostane nedorečen.

Hasan Nazirova džamija je srušena u našem vremenu. Roman je sačuvao džamiju Aladžu u njenom prvobitnom obliku. Glas iz sna je donio slutnju i brigu. Hasan Nazir moli Mimara da sačuva crtež njihove džamije u Hotči. Veliki graditelj se čudi: "...Insani ne ruše onakvu ljepotu! Otjeraj takve misli od sebe, hair-sahibijo!"

Svako dobro ljudsko djelo, ako i nije vječno, jest drago Svemilosnom i Svemogućem Stvoritelju svega što u ljudsko oko staje i svega što ljudski razum vidi i ono što ne može vidjeti. Takva religiozna spoznaja je bila najljepša i najodanija pratilja u gradnji romana, a odmah potom i vjerovanje, koje u sebi nose pisci-vjernici, kako je Božija nagrada za dobro uvijek ispred one koju dodjeljuju ljudi.

Kao i graditelj džamije, pisac zavređuje nagradu. Obojica su napravili dobra djela: Hasan Nazir Čelebi je sagradio džamiju, "da je ljepše u carstvu nema", a Mirsad Sinanović roman o njenom graditelju i njegovom djelu takvim umijećem da se ovo književno djelo gotovo idealno uklapa u ljepotu džamije sagrađene od kamena, "a koji ima lahkoću ptice". "Ljepota i lahkoća su u simetriji" u oba djela te se može kazati kako je ljepota jedne građevine posve preselila i srasla sa ljepotom lijepe riječi.

Samo takva spoznaja nas uvjerava kako će ovo djelo biti brzo uvršteno među odabrana djela u novijoj bh. literaturi.

Mustafa SMAJLOVIĆ

KNJIGA JEDINSTVENOG SADRŽAJA NA BOSANSKOM JEZIKU

Osman Kozlić, Fikhska pravila, El-Kalem, Sarajevo, 2005.

Svaki narod svoju vrijednost pokazuje knjigom. Mali narodi poput našeg za tim imaju

posebnu potrebu. Kroz knjigu se ogleda koliko je ko originalan, akademski i intelektualno hrabar, svjež u informacijama i praćenju literature i ideja.

Knjiga Fikhska pravila autora mr. Osmana Kozlića je unikatnog sadržaja na bosanskom jeziku. Na nešto više od tri stotine stranica, autor je izložio materiju koja do sada gotovo da nije ni obrađivana kod nas, ako se izuzme tekst prof. dr. Fikreta Karčića u časopisu *Islamska misao*, par autorovih radova u *Hikmetu* te sporadična navođenja pojedinih fikhskih pravila.

Zbog zakona unutarnjeg razvoja a i vlastite potrebe, svaki pravni sistem poznaje pravna pravila i metode njihova konstruiranja. Fikhsko ili pravno pravilo općenito u pravu je rezultat pravničke vještine. Ono se formulira u obliku stiha, poslovice, maksime, znači ne više od jedne rečenice, iskazuje se u preciznoj i snažnoj formi, sa nekoliko riječi koje je lahko zapamtiti. Cilj formuliranja fikhskih pravila je da se jednom normom višeg stepena općenitosti obuhvate sve manje, pojedinačne norme. Kako je ranije rečeno, fikhsko pravilo je pravilo višeg stepena općenitosti, tj. cilj mu je cjelovit odnos prema problemu, pa ne smije biti vezano za jednu pravnu oblast a da nije primjenljivo na drugu. Stoga je pravnicima i muftijama izuzetno važno da poznaju pravna pravila.

Ova knjiga predstavlja prerađenu verziju autorovog magistarskog rada. U literaturi je navedeno devedest i devet naslova koje je autor koristio na arapskom i bosanskom jeziku. Prilagođavanje magistarskog rada našem čitateljstvu u odnosu na magistarsku tezu ogleda se u smanjenju broja stranica, ali i dodavanju dijelova koje je autor obradio, poput navođenja usporedbi između pravnih pravila rimskog prava i pravnih pravila fikha. Stoga je ovo djelo interesantno zaljubljenicima u pravo i pravnu nauku, bez obzira na to bavili se islamskim ili pravom uopće.

Sam rad je podijeljen na dva osnovna dijela. U prvom dijelu, autor govori o nastanku i razvoju nauke o fikhskim pravilima, vremenu nastanka ove discipline, pravnicima koji su se njome bavili i prvim djelima iz ove oblasti. U drugom poglavlju prvog dijela, autor smješta nauku o pravnim pravilima u kontekst bliskih